

Posudek oponenta na práci Nelli Anufrievy *Reprezentace životního prostředí v ruském a českém tisku. Obsahová analýza vybraného českého a ruského týdeníků mezi lety 2007-2011*

Mediální obrazy představují nejen důležitou součást reality, ale také oblíbené až privilegované téma výzkumu i studentských prací. Jen málokdo nicméně už v diplomové práci překročí rámec jedné národní/jazykové mediální kultury a odváží se ke komparativní studii. Jednou z předností předkládané diplomové práce je fakt, že srovnáním českého a ruského týdeníku přináší nečekaný úhel srovnání dvou veřejných diskurzů. Toto srovnání je zároveň poměrně ambiciózní a zároveň dobře omezené na dva konkrétní týdeníky a náhodně vymezený vzorek. Na přesvědčivosti mu přidává i značný prostor věnovaný teoretickému a metodologickému zarámování práce.

Popravdě řečeno, jedná se o prostor snad až příliš rozsáhlý. Takřka polovinu práce tvoří teoretická část; dalších deset stran zabere metodologie. Pro prezentaci a interpretaci vlastního výzkumu zbude autorce pouhých čtrnáct stránek i s třístránkovým závěrem. Jakkoli je díky využití grafů část o vlastní analýze maximálně přehledná a úsporná, přece jen může zanechat v čtenáři pocit, že na některých místech mohla autorka z analyzovaných dat vytěžit více nebo je interpretovat s větším citem pro jednotlivé nuance dané problematiky. To souvisí i s tím, že nástroje, které si autorka pro svou analýzu bere, jsou snad až příliš hrubozrné.

Pokud bychom řekli, že v teoretické části autorka poněkud povšechně shrnuje základní poznatky mediálních studií, příliš bychom její práci nekřivdili. Jakkoli je podobné shrnutí jistě užitečné, větší problémové zacílení by textu prospělo. Autorka by pak také mohla jít do větší hloubky i ve sledované literatuře, kde snad až příliš často cituje autory a autorky shrnujících syntéz (Jirák, Köpplová, Trampota, McQuail). Snad by se také vyhnula poněkud povšechným, schematickým a nepřesným formulacím, jaké se v její práci občas objevují (namátkou dva příklady: „*Uplatňuje se /autoritářská teorie médií/ převážně ve státech, kde vládne monarchie na základě diktátorských a represivních podmínek a tisk se zde nachází pod vlivem vládnoucí třídy.*“ s. 11 a „*Od počátku vzniku ruských médií jsou tato média pod stálým politickým tlakem, je jim vnucovaná pravda, která je však přizpůsobena potřebám a požadavkům vládnoucího režimu. Nebylo přípustné jakkoliv očerňovat nebo zpochybňovat vládu a její představitele.*“ s. 38).

Problémem teoretické části je snad až příliš velká koncentrace na pojmy jako cenzura či propaganda. Aniž bych chtěl snižovat jejich relevanci, domnívám se, že pro sledované téma neposkytuje pojmová výbava s nimi spojená dobré nástroje pro analýzu, což se ostatně v poslední, analytické kapitole potvrdí, když si autorka může s podezřeními na cenzuru pouze pohrávat a naznačovat je z velmi nepřímých indikátorů. V teoretickém úvodu se naopak neobjevuje velmi důležité téma redakčních rutin a stylů, které by domnívám se k objasnění autorkou analyzovaných rozdílů mohlo přispět výrazně více. Autorčiny analýzy mediálního prostředí v ČR a v Ruské federaci lze při nejlepší vůli označit za povšechné, autorka rovněž neposkytuje jiný než velmi obecný pohled na světonázorová, generační a habituální zakotvení týdeníků, které analyzuje, ač by se právě zde mohla skrývat velká část vysvětlení podobností a rozdílů.

Za problematické považuji i zvolené hypotézy, které se na s. 50 zjevují trochu jako *deus ex machina*, aniž by měly přílišnou souvislost s předcházejícím textem. Hypotézy: „*Ruský časopis Argumenty a fakta věnuje menší prostor environmentální problematice a má menší spektrum environmentálních témat než český časopis Respekt*“ a „*Environmentální témata v*

zkoumaném časopisu Argumenty a fakta jsou převážně propojené s ekonomickými a sociálními tématy“ neskýtají příliš mnoho prostoru k objevování nových a zajímavých souvislostí; ještě že se nestanou naprostým těžištěm analýzy. Obě hypotézy se bez problému potvrdí, aniž by nám ale řekly příliš mnoho nového. Opravdu obohacující jsou jiné poznatky analýzy – např. že Respekt se zaměřuje na několik tematických oblastí, zatímco jiné pokrývá v relativně malém množství (s. 62-3); vzhledem k relativní obecnosti kategorií v analýze by ale z takového přínosu bylo možné vyvozovat závažnější závěry až při podrobnějším pohledu, který by šel od kategorií analýzy zpět ke konkrétním tématům. Přínosné je bezesporu využití rámců toho, jak se mluví o přírodě, z pera Anderse Hansena. Autorka ovšem dle mého soudu propásla možnost vlastního přínosu – když uvádí, že u 54,7 % článků v ruském časopise *Fakta a argumenty* nelze určit, pod jaký rámec zde zobrazená příroda spadá. Logické by zde bylo pokusit se doplnit teorii reflexí empirie: formulovat rámce, do nichž se nadpoloviční většina textů o environmentální tematiku vejde.

Některé závěry analýzy jsou poněkud zkratkovité a nelze je plně přijmout. Jmenovitě se jedná o tvrzení, že „*že ruská státní média jsou stále řízena podle teorie sovětských médií, kterou popsal Denis McQuail*“ (s. 68), což působí vzhledem k tomu, jak tuto teorii autorka sama shrnula sovětskou teorii médií na s. 12-13, dosti nepatřičně. Pro popis sovětských reziduí v ruské mediální kultuře by musela být o mnoho nuancovanější a konkrétnější.

Je třeba říci, že jakkoli má práce jisté nedostatky, jimž jsem se v tomto posudku věnoval převážně, klady převažují. Autorka si osvojila znalost hlavních konceptů mediálních teorií i práci s metodami obsahové analýzy. Její analýza přinesla některé zajímavé závěry a zcela jistě splňuje nároky kladené na tento typ prací. Práce si zaslouží být obhájena, osobně navrhuji hodnocení 8-12 body.

Ondřej Slačálek